

Терек О.І. Ріст і розвиток рослин: навч. посібник / О.І. Терек, О.І. Пацула. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 328 с. (рецензія)

Сучасна фітофізіологія має вагомим фундаментальне значення у пізнанні закономірностей функціонування рослинного організму як особливого прояву живого. Їх з'ясування є основним підґрунтям для розробки сучасних, більш досконалих прийомів управління продукційним процесом рослин, спрямованого на одержання максимальних урожаїв високої якості.

Вирішення зазначених проблем неможливе без висококваліфікованих кадрів фітофізіологів, підготовку яких покликано здійснювати, перш за все, класичні університети. Для забезпечення високого науково-методичного рівня навчального процесу необхідні підручники та навчальні посібники, у яких висвітлюються досягнення сучасної фізіології та біохімії рослин. Нині у навчальному процесі використовується низка досконалих підручників з фізіології та біохімії рослин, у яких досить детально, на сучасному рівні висвітлені питання з усіх розділів фітофізіології. Тим не менше, окремі розділи цих підручників вимагають більш докладного розкриття, зокрема це стосується розділу «Ріст і розвиток рослин».

З огляду на викладене, навчальний посібник О.І. Терек та О.І. Пацула «Ріст і розвиток рослин» є вагомим для доповнення і розширення знань студентів з цього розділу фізіології рослин. Видання призначене для студентів-біологів, майбутніх агрономів і широкого кола спеціалістів сільського та лісового господарства, науковців.

Навчальний посібник містить передмову, вступ, сімнадцять розділів викладу біологічної природи процесів росту і розвитку рослин, післямову, список рекомендованої літератури та предметний покажчик. Кожен розділ завершується переліком запитань для самоперевірки знань студентами. Загалом, це класична схема побудови підручників та навчальних посібників.

У Вступі стисло подано історичні відомості про етапи вивчення механізмів росту і розвитку рослин, про основні закономірності цих процесів, підкреслений внесок вітчизняних вчених у дослідження процесів росту і розвитку, наголошено теоретична та прикладна значимість їх вивчення.

У наступних розділах (1 і 2) описані закономірності перебігу росту і розвитку у системі онтогенезу рослин та загальні їх закономірності. Розділ 3 присвячений викладу матеріалів з проблеми регулювання цих процесів на клітинному, міжклітинному і організмовому рівнях. У розділі 4 поданий матеріал з основ клітинного росту, у якому розкриті етапи ростових процесів на рівні клітини – поділ, розтягування і диференціація клітини. Розділ 5 присвячений викладу відомостей про хід ростових процесів від проростання насіння до особливостей росту окремих органів, охарактеризовані типи і швидкість росту, розкрито сутність великої кривої росту Сакса. Наведені дані про методи вимірювання ростових процесів у рослин. Морфогенезу вегетативних органів присвячений розділ 6.

Досить детально висвітлені дані з фізіології цвітіння рослин та морфогенезу квітки (розділ 7), розвитку насіння і плодів (розділ 8), утворення бульб і цибулин (розділ 9). У наступних розділах викладені дані щодо взаємодії органів рослин у процесі росту і розвитку (розділ 10), ростових кореляцій (розділ 11), ритмічності ростових процесів та явища спокою у рослин (розділ 12), з ростових рухів рослин (розділ 13).

Значна увага у посібнику присвячена висвітленню питань з проблеми залежності росту і розвитку рослин від зовнішніх чинників (розділ 14), відомостей про методи застосування регуляторів росту у рослинництві і, зокрема, про досягнення вітчизняних дослідників з виробництва і застосування синтетичних регуляторів росту (розділ 15), а також питанням зв'язку росту і розвитку рослин з їх продуктивністю (розділ 16). Поданий також матеріал про значення і застосування культури тканин, клітин і протопластів у дослідженні росту і розвитку рослин та прикладні аспекти її використання (розділ 17). У Післямові автори стисло і змістовно узагальнюють значення досліджень росту і розвитку на різних рівнях організації рослин, підкреслюють вагомність знання їх фундаментальної та прикладної значимості. Посібник досить вдало ілюстрований малюнками та схемами, які полегшують сприйняття і засвоєння непростого матеріалу з росту і розвитку рослин.

При всіх вагомим достоїнствах, посібник містить певні недоліки, які стосуються, переважно технічних вад друку та редагування тексту.

Видання, безумовно, корисне і важливе. Воно вдало доповнює підручники з фізіології рослин новими відомостями, що вельми корисно не тільки для студентів, які спеціалізуються з фізіології і біохімії рослин, а й для всіх, хто бажає поглибити знання з росту і розвитку рослин.

В.В. Жмурко